

Otrok noče v šolo

✍ Bogdan Žorž

Kot psihoterapevt se zelo pogosto srečujem s starši, ki tožijo, da njihov otrok noče v šolo.

V praksi srečujem te težave tako pri osnovnošolcih kot pri srednješolcih. Vendar se bom tokrat omejil na osnovnošolce, ker je pri srednješolcih situacija popolnoma drugačna.

Vse kaže, da je teh težav veliko, in to kljub vsemu prizadevanju za "otroku prijazno šolo" in kar je še teh lepih fraz, s katerimi opremljamo razne šolske reforme. Žal je vse preveč prisotno prepričanje, da bodo otroci radi hodili v šolo, če bodo učitelji dovolj prijazni, če se bodo imeli tam dovolj lepo, če bo šola dovolj lepa, varna, dobro opremljena ...

Strah

V ozadju problema, da otrok noče v šolo, je vedno strah. V resnejših primerih govorimo tudi o šolskih fobijah, ki se prav tako ne zmanjšujejo, pa čeprav imamo poleg prijazne, varne, nenasilne ... šole tudi dobre svetovalne službe, strokovne delavce, ki naj bi v takih primerih znali ustrezno ukrepati in svetovati. Pozabljamo, da je strah relativen. V vojni, ko okrog človeka frčijo kroglice, občuti strah, če ni dovolj zaklonjen pred njimi. V mirnem času se človek prestraši, ko v njegovi bližini nekaj počni – in nikakor ni mogoče trditi, da je strah tistega, okrog katerega frčijo kroglice, večji od strahu tistega, ki mu je za hrbtom počil zračni balonček! Strah je tesno povezan s pričakovanimi in še z marsičim. To velja tudi za strah pred šolo. Ko so učitelji še topli, so se otroci bali tega tepeža. Danes

ne tepejo več – a otroci se kljub temu bojijo: testov, izpraševanja, nekoliko odločnejših zahtev, 'grdih' pogledov ...

Kljub strahu grem v šolo

Ko opazimo, da otrok noče v šolo, da se ji izogiba, se je vedno treba vprašati, kaj povzroča otrokov strah, česa se boji. Pravi odgovor na to vprašanje pozna izključno otrok, zato po mojih izkušnjah starši (pa tudi učitelji in svetovalni delavci) delajo veliko napako,

strokovno pomoč in da bo potem, ko "se bodo stvari uredile", spet raje hodil v šolo. To sicer v primerih, ko je v ozadju izkušnja nasilja, drži, v vseh ostalih primerih pa ne! Če otrok, ki noče v šolo, ostaja doma in so ti izostanki opravičeni, se le utrjuje nezdrav vzorec. Splošno pravilo je: dlje ko je otrok doma, težje bo šel spet v šolo. Zato je pri tem treba upoštevati splošno pravilo: otrok *mora* redno obiskovati šolo. Šele vzporedno z obiskovanjem šole se lahko začnejo reševati tudi težave, ki so botrovale iz-

Foto: Nataša Pezdirt

ko prehitro najdejo nek 'objektiven' vir strahu. Najprej se je treba namreč resno poglobiti v ozadje, se temeljito pogovoriti z otrokom in ob upoštevanju ugotovitev načrtovati proces reševanja težav. Veliko staršev (žal pa ob njih tudi veliko svetovalnih delavcev in zdravnikov) meni, da otrok najprej potrebuje

ostankom. Nekoliko si približajmo tri najpogostejše primere ozadja odklanjanja šole in pristope k reševanju.

Nasilje

Otrok, ki je doživel (ali doživlja) nasilje, je prestrašen. Če je to nasilje

kakor koli povezano s šolo (s strani učiteljev ali drugih delavcev šole, s strani vrstnikov) ali pa je to celo nasilje, ki ga doživi na poti v šolo ali iz nje, otrok to poveže z obiskovanjem šole in se ji začne izogibati, da bi se s tem pravzaprav izognil nasilju. Kadar koli se srečamo z otrokom, ki noče v šolo, moramo najprej pomisliti tudi na možnost nasilja. Včasih otrok o svoji izkušnji nasilja noče spregovoriti, ker je preveč prestrašen; že za razkritje tega ozadja starši potrebujejo strokovno pomoč. Izogibanje šoli zaradi izkušnje nasilja terja poseben pristop; izogibanje šoli zaradi strahu pred nasiljem je edini primer, pri katerem je otroku smiselno dopustiti, 'opravičiti' izostanek od pouka in pozornost najprej usmeriti v nasilje. Najprej so potrebni ukrepi, ki naj zagotovijo, da se nasilje ne bo več ponavljalo, šele potem se otrok lahko neobremenjeno vrne v šolo. Vedno pa tak otrok kot žrtev nasilja potrebuje pomoč – včasih zadošča pomoč staršev, včasih je potrebna strokovna pomoč. Ključnega pomena

vedenjskih vzorcev, ki mu bodo povedali občutke varnosti.

Specifične učne težave

Otroci s specifičnimi učnimi težavami dokaj pogosto razvijejo odpor do šole in učenja, še posebej če ob teh težavah niso deležni ustrezne pomoči. Tu so zlasti otroci z dokaj visokimi splošnimi sposobnostmi. Taki otroci namreč z naporom, ki ga vlagajo v učenje, do neke mere zmorejo 'zakriti' svoje specifične težave, tako da v šoli še dosegajo uspehe, s katerimi so učitelji sicer zadovoljni – sami pa ne. Doživljajo razočaranje, menijo, da bi glede na vložen napor 'zaslužili' boljše ocene, zato počasi izgubljajo motivacijo. V nižjih razredih take otroke prepoznamo po tem, da delajo več napak, kot bi jim jih sicer prisodili glede na splošen vtis o njihovih sposobnostih. Otrok tako lahko izgleda bister, pa ne bere dovolj gladko, dela napake, grdo piše, z napakami, dela napake pri računanju, čeprav zna računati tudi prav ... Odklanjanje šole se pri takem otroku običajno pojavi kasneje, v višjih razredih. Pri nujenju pomoči takim otrokom je zelo pomembna dobra diagnostika. Če starši (ali učitelji) opazijo zgoraj opisane znake, je zelo smiselno, da poskrbijo za dobro psihološko in specialpedagoško obravnavo. Takemu otroku je treba pojasniti naravo njegovih težav ter mu ponuditi ustrezno pomoč pri premagovanju le-teh. Ker so ambicije, želje takih otrok glede šolskih ocen pogosto dokaj visoke, je treba posebno pozornost posvetiti motivaciji. Po njihovih izkušnjah je zelo uporaben pristop 'postavljanja osebnih rekordov': otroka in starše je treba spodbujati, da se veselijo, nagrajujejo vsak učni rezultat, ki pomeni napredek, izboljšanje, pa če je še tako minimalno.

Razvijeni otroci

Razvijeni otroci imajo ponavadi previsoka pričakovanja; prepričani so, da bodo dosegli odlične ocene brez posebnega učenja, brez napora. Če se jim to ne uresniči, so razočarani. Najprej iščejo vzroke za svoje slabše uspehe izven sebe (učitelj slabo

razlaga, jim dela krivico, sošolci jih motijo ...), težave pa bagatelizirajo, jih ne priznavajo. Starši se pogosto odločajo za 'intenzivno učno pomoč': z otrokom se sami 'učijo', pri čemer pa pogosto (to ugotavljam za nazaj, ko se pogovarjam s starši) to učenje izgleda tako, da se starši trudijo, otrok pa se ob tem bolj ali manj dolgočasi, se izogiba delu, se igra ... Na ta neustrezen odnos do učenja se starši ne znajo ustrezno odzvati. Otroka ponavadi pregovarjajo, prosijo, moledujejo, kupujejo njegovo sodelovanje z nagradami ... Prav nagrajevanje je tu pogosto postavljeno na glavo: starši ne nagrajujejo rezultatov, ampak otrokovo obljubo, da 'se bo učil'. Trudijo se biti 'prijazni', 'razumevajoči', 'dobri', trudijo se 'otroku pomagati' ... Otrok postavlja pogoje za svoje učenje, starši pa mu vse bolj popuščajo. Nekaj časa ta sistem sicer deluje, vendar vedno manj. Otrok, ki dobiva nagrade za svoje 'obljube', ugotavlja, da učenje kot tako pravzaprav ni potrebno, je le breme; zadošča, da staršem nekaj 'obljubi'. Istočasno pa vse bolj spoznava, da ta sistem, ki doma deluje, v šoli ni dober: učitelji mu niso pripravljeni dati dobrih ocen za obljube, hočejo rezultate. Ob tem kar nekako neopazno pride do izkušnje, da se kakemu spraševanju ali testu tudi izogne (z glavobolom, bolečinami v trebuhu, prebavnimi motnjami ali kar s 'slabim počutjem' ...). Starši so zelo razumevajoči, otroku priskrbijo opravičilo. In princip izogibanja se prične utrjevati. Razvijeni otroci se šoli izogibajo z najrazličnejšimi 'utemeljitvami': lahko se sklicujejo na svoje 'zdravstvene' težave, za katere zdravniki ne najdejo pravih organskih vzrokov, lahko se sklicujejo na krivice, ki se jim godijo v šoli ... Bistvo takšnega odklanjanja šole in učenja je v tem, da otrok v resnici ne rabi nobene 'pomoči'. Potrebuje le dovolj odločne starševske zahteve za redno izpolnjevanje šolskih obveznosti. S tem sicer ne mislim, da takemu otroku ne bi smeli pomagati pri učenju; a zavedati se moramo, da je pomoč učinkovita le v primeru, ko otrok zanjo prosi in je potem tudi hvaležen. Tak otrok torej še najbolj potrebuje trdno starševsko avtoriteto! ■

Foto: Matěj Hožán

pri pomoči je, da otroku ne vcepljamo novih občutkov krivde ali manjvrednosti, da premaguje vse te občutke, ki si jih je že sam naložil, in da se uči